

A hazai Melanargiák.

Irta: A. Aiguer Lajos.

A Melanargiáknak, e szép fekete-fehér pillangóknak három faja honos hazánkban, t. i. a *Galatea*, *Larissa* és a *Japygia*-nak egyik fajváltozata.

A *Galatea* L. országszerte igen gyakori hegyi s erdei réteken; többnyire 45—58 mm., elvétve csak 36 mm. nagyságú, vagyis általában valamivel nagyobb a németországi példányoknál, melyek csak 43—56 mm. érnek el.

Színe rendszerint fehér, gyakran azonban, kivált Isaszegh és Peszér homokos talaján oly sárgás tünető, mint az olasz példányok.

Nagyobb az eltérés a többé-kevésbé kiterjedő fekete rajz tekintetében. Ez a kiterjedés számos esetben az összes rajzelemekre kihat, gyakran azonban a szegély fehér foltjai és holdjainak elnyomásában is nyilvánul. A nőtény fonákján a színezés a világos sárgásbarnától a kávésbarnáig változik, sötétebb barna (nem fekete) rajzzal, úgy hogy alul fekete rajzú fehér nőtény aránylag igen ritka.

Gyakrabban jelenség az oly, valamivel később megjelenő nőtény, melynek alsó szárnya alul egyszínű fehér vagy halvány-sárgás: az *ab. leucomelas* Esp.

Sötétebb példányok, melyeken a fekete szegélyek és sávok szélesebbek, a *var. proclida* Hbst.-hez tartoznak, melynek rajza Fiuménál inkább feketés-barna, mint fekete. Ez az alak északon ritkább, déli tájakon mind gyakoribbá válik, elannyira, hogy ott a törzsalakot szinte helyettesíti; különösen sötét példányok fordulnak elő Mehádiánál és Orsován.

Mindkét helyen, úgyszintén Nagyszeben és Fiume környékén is, akad a *proclida* közt oly nőtény, mely alul ép oly fehéres és rajzlatan, mint az *ab. leucomelas*. Az ettől való megkülönböztetés czéljából ezt az alakot Ulbrich Ede hazai lepkész után, ki azt először Fiuménál figyelte meg, *ab. Ulbrichi*-nek kívánom elnevezni.

Még inkább elsötétedett példányok, melyeknél a fehér szín még jóval inkább el van nyomva, az *ab. turcica* O.-hoz vezetnek, a mely csak Carlopagonál lép fel, különben a Balkán lakója.

A törzsalak közt igen ritkán jelentkezik az *ab. Galene* O., az alsó szárny fonákján szem nélkül. Csupán Lipiken és Pécssett figyelték meg.

Más alaknál, melyet Budapesten és Hunyadmegyében észleltünk, a különben csak az apex, vagyis 5. sejt fonákján látható szemfolt a felületen is jelentkezik; szintúgy a nősténynél az alsó szárny fonákján levő szemek a felületen is láthatóvá válnak és többnyire kék magot mutatnak. Megjegyzendő, hogy mindkét jelleg előfordul az *ab. leucomelas*-nál is, a kék szemfoltok pedig a *var. procida*-nál is találhatók.

A *var. procida*-nak igen érdekes példányát fogta Ulbrich Ede Tarsa fürdőhelyen (Vasm.) 1901. július 20-án. Ez tökéletes ellentéte az *ab. amarginata* Metz.-nek, melyen az alsó szárny szegélyvonala teljesen hiányzik, úgy hogy a nagy szegélyholdak megszakítás nélkül a rojtig érnek. A tarcsai példányon ellenkezőleg teljesen hiányzanak a szegélyholdak, úgy hogy a fekete szín a keskeny középsávtól megszakítatlanul a fehér rojtig terjed; az igen megfogyott fehér többeli folt, valamint a fehér középsávnak a 7. és 8. sejtben levő foltjai füstös behintésűek. Ez a füstös behintés a felső szárnyon még erősebben mutatkozik, a mennyiben nemcsak az igen megfogyott többeli folt, hanem a többi fehér folt is többé-kevésbé füstös behintésű, kivált a csaknem egészen eltűnő 5. sejtbeli folt, melyben a szem szokott állni. Csupán az 1. és 2. sejtben levő foltok tartják meg az eredeti fehér színt; de a 2. sejtben levő két folt csak homályos fekete vonal által van elkülönítve. Fonákja is sötétebb a rendesnél és hasonlít ahhoz a példányéhoz, melyeknek rajzát O b e r t h ü r (Études XX. pl. 2. fig. 17.) adja s azt *ab. melania*-nak nevezi. Ez illeti meg a tarcsai példányt is.

A törzsalaknak ehhez hasonló példányát fogta Viertel A. Pécssett; ennél az alsó szárny szegélye rendkívül széles s abban fehér pontok és holdak nem állnak. A Csepelszigeten pedig C e r v a F r i g y e s igen sárgás színezésű példányt fogott, a melynek összes rajzai fakó barnák, homályosak.

Larissa H. G. csak Fiuménál és a Velebitben Carlopagoig; a jóval világosabb *var. Herta* H. G. csak Carlopagonál röptül. Itt éri el, ép úgy mint a törzsalak Fiuménál, elterjedésének véghatárát nyugat és észak felé. Valóságos hazája Kis-Ázsia.

Japygia Cyr.-nél, a délolaszországi törzsfajnál az összes rajzok kiszélesedtek, sávszerűek, kivált a szegélyeken, melyeknek félholdjai pettyekké zsugorodnak és igen sekélyek; az alsó szárny szemei is a fekete szegélylyel egybefolyó fekete keretben állnak. A *var. Cleanthe* B. valamivel gyöngébb, de még min'ig sávszerű rajzokat mutat, félholdjai szintén sekélyek: az alsó szárny szemei meg a kiszélesedett szegélyben állnak, mely azonban befelé már nem veszi körül. Hazája déli Franciaország, Spanyolország és délkeleti Oroszország. A kaukazusi alak, *var. caucasica* Nordm. valamivel nagyobb, világosabb, míg az algiri *var. Atiopus* Hb. kisebb, még a törzsalaknál is sötétebb.

Mindezektől és a szintén sötétebb, a törzsalakot megközelítő oroszországi *var. Sunarovius* Hbst.-tól lényegesen és állandóan elüt a hazai alak, melynek rajzai vonalszerűek, szegélyholdjai mindig egészen fehérek, egyszerű vonallal határoltak, magasan íveltek és az alsó szárnyon befelé hegyesedők; itt a szemek sora a szegélylyel nincsen összekötve és többnyire elkülönített szemekből áll, melyeket olykor füstös szalag fűz egybe.

Mindezeknél fogva hazai alakunkat az Odesszánál és délkeleti irányban Perzsiáig, Turkesztánig és Szibériáig előforduló *var. Sunarovius*-tól elkülönítendőnek és régebben használt *var. Clotho* Hb. neve alatt önálló válfajnak tekintendőnek vélem.

A *var. Clotho* Hb. szerfölött lokális. Budapest közvetlen környékén évek előtt fogtam egy példányát — az egyedülit, melyről tudomásom van. Állítólag Gödöllőn is fogták egy ízben. Ellenben déli irányban, P. Peszér homokos talaján, erdei réteken gyakori egész június havában es bizonyára hasonlatájú és növényzetű más alföldi helyeken is tenyészik.

Nagysága, kiterjesztve, 49—56 mm., kivételesen csak 46 mm.

Rajz tekintetében igen változó, a mi kivált a felső szárny fekete vonalainak kiszélesítésében nyilvánul. Különösen áll ez ama csipkés vonalra nézve, mely a mellső szegélyen apró, belül fehér kerek foltot képez s onnan a belső szegélyig lefut. Ez a vonal helyenkint többnyire foltokat alkot, de csak igen ritkán szélesedik ki valóságos sávvá, mely esetben a mellső szegélyen álló kerek folt is feketével van kitöltve.

Szintoly változó ama rövid vonal is, mely a szárny hegye előtt a mellsőtől a külső szegélyig húzódik s az 5. sejtben álló szemet magába foglalja. olykor azonban 1—2 apró pettyig eltűnik.

Kevésbé változók a tótér csipkés vonalai s a megvastagodott vonalak, melyek a szegélybeli félholdakat körülfogják. Ezek

ritkán jelentkeznek egyszerű vonalak alakjában, úgy hogy rendkívül ritka az oly példány, melynek összes rajza mintegy csupa vonalakból áll. Igen ritkák az oly példányok is, melyeknél az lb. sejt egészen fehér.

Az alsó szárny csekélyebb mértékben változik. Középterének rajza néha részben vagy egészen körvonalakból áll. A szemfoltok kerete olykor igen megszélesedett és egymásba olvadó, úgy hogy valóságos sávvá válik; gyakrabban azonban teljesen eltűnik, mely esetben a szemek magva is megkisebbedik vagy elhomályosodik. Néha csak egy szem látható, míg a többi közül csupán 1—2 van némileg jelezve; ellenben akad szerfölött ritkán oly példány is, melynél a 4. sejtben is mutatkozik szem, holott ebben a sejtben semmiféle más *Melanargia*-nak nincsen szemfoltja. Mindezen alakoktól eltérők az oly példányok, melyeknél mindkét szárny szemfoltjai, az apexé is, teljesen eltűnnek, vagy alig észrevehetők.

Ujabb adatok Magyarország bogarfaunájához.

(5. pótgjegyzék a faunakatalogushoz.)

Irta Csiki Ernő.

Utolsó pótgjegyzékem¹⁾ megjelenése óta hazánk területén elég tekintélyes számát találták a faunánkra új fajoknak és fajváltozatoknak, úgy hogy czélszerűnek láttam azok jegyzékét itt közrebocsátani. A faunánkból ismeretes alakok száma így 128-al gyarapodik, tehát mindezideig hazánk területéről 7377 bogárfajt és -fajváltozatot ismerünk.

Cicindela soluta Dej. ab. *nigra* Beuthin — II. Székesfehérvár.

Carabus Ullrichi Germ. var. *minutus* Beuth. — VI. Német-Bogsán; *Kollari* Pall. var. *negotineusis* Reitt. — VI. Resicza.

Nebria velebiticola Reitt. — VII. Velebit.

Bembidium fasciolatum Duft. var. *ascendens* K. Dan. — III. Trencsén, Beszterczebánya, Tátra, IV. Mármaros; ab. *axillaris* K. Dan. — III. Tátra; *Redtenbacheri* Dan. (*affine* Redtb. nec Say) — III. Tátra, IV. Mármaros, V. Radnai havasok, Brassói

1) Rovartani Lapok, IX, 1902. p. 35.